

Plan mot kränkande behandling och diskriminering

Partille kommun 2025–2026

Hallens förskola

Partille kommun, 2025-10-15

Innehållsförteckning

Plan mot kränkande behandling och diskriminering	3
Vision.....	3
Förskolans namn	3
Verksamhet (Alla verksamheter som omfattas av planen).....	3
Läsår	3
Ansvarig (Rektor)	3
Kommunikation och förankring	3
Hur blev det?	4
Hur har föregående års plan utvärderats och vilka har varit delaktiga?	4
Sammanfattning av vad utvärderingen visade	4
Kommentar till ovan sammanfattning.....	5
Årets plan ska utvärderas senast	6
Beskriv hur årets plan ska utvärderas	6
Var är vi? (Kartläggning och analys)	7
Metoder som har använts vid kartläggningen	7
Barn och personals delaktighet	7
Vad visade kartläggningen avseende kränkande behandling?	7
Vad visade kartläggningen avseende diskriminering?	7
Vart ska vi?.....	9
Verksamhetens mål när det gäller kränkande behandling	9
Verksamhetens mål när det gäller diskriminering.....	9
Hur har barn, elever och personal varit delaktiga i framtagande av mål?	9
Hur gör vi? (Aktiva åtgärder mot kränkande behandling och diskriminering) .	10
Främjande arbete.....	10
Kränkande behandling	10
Diskriminering	11
Förebyggande insatser	11
Kränkande behandling	11
Diskriminering	12
Hur har barn, och personal varit delaktiga i framtagande av aktiva åtgärder?	13
Rutiner vid uppkomna situationer	14
När ett barn kränker ett annat barn i förskolan	14
När en elev kränker en annan elev	14
När ett barn eller en elev kränks av en vuxen person.....	15
Kränkningar på nätet.....	15
Blanketter för anmälan.....	15
Definitioner.....	16
Kränkande behandling (regleras i Skollagen)	16
Diskriminering (regleras i Diskrimineringslagen)	16
Trakasserier och sexuella trakasserier.....	16
Bristande tillgänglighet.....	16
E-tjänst för anmälan.....	16
Bilaga 1	18
Tydliga lärmiljöer – Tydliggörande pedagogik.	18

Plan mot kränkande behandling och diskriminering

Vision

När barnen lämnar förskolan ska de ha med sig många upplevelser och erfarenheter av en trygg miljö som bygger på allas delaktighet och är tillgänglig för alla barn. Olikheter är en tillgång och var och en är unik. Respekten för allas lika värde är levande i mötet mellan människor.

Förskolans namn

Hallens förskola

Verksamhet (Alla verksamheter som omfattas av planen)

Avdelningar: Haren, Rådjuret, Råven och Älgen.

Läsår

HT 2025-VT 2026

Ansvarig (Rektor)

Sandra Hultberg

Kommunikation och förankring

Plan mot kränkande behandling och diskriminering förankras och kommuniceras till all personal på förskolan i samband med att planen är utarbetad och klar.

Vårdnadshavare informeras och bjuds in till dialog kring planen i samband med vårdnadshavarmöte, brukarråd och/eller vid enskilda samtal med en ansvarig pedagog.

Pedagogerna förankrar och kommunicerar planen med barnen genom det kontinuerliga arbetet med dess innehåll och den värdegrund som beskrivs i läroplanen för förskolan.

Hur blev det?

Här redogör vi för hur vi har utvärderat planen 2024–2025, vilka som varit delaktiga, samt en kort sammanfattning av resultatet och vad vi behöver fortsätta att arbeta med under innevarande läsår 2025–2026.

Hur har föregående års plan utvärderats och vilka har varit delaktiga?

Föregående års plan mot kränkande behandling och diskriminering har följts upp regelbundet med utgångspunkt i förskoleområdets årshjul och som en del i det systematiska kvalitetsarbetet. Alla pedagoger i arbetslagen har varit involverade i detta arbete.

Barnen har, utifrån förmåga, varit delaktiga genom samtal och reflektion med stöd av pedagogisk dokumentation.

Vårdnadshavare har fått möjlighet till delaktighet genom en enkät om barns trygghet och trivsel, genom information och dialog på vårdnadshavarmöte, eller genom uppföljningssamtal/kartläggningssamtal där en dialog förts om barnets trivsel och trygghet på förskolan, både utifrån vårdnadshavares och förskolans perspektiv.

Sammanfattning av vad utvärderingen visade

Genom återkommande pedagogiska reflektioner utifrån fiktiva situationer/case, upplever vi att det skapats ett öppnare och mer tillåtande klimat avseende diskussioner i arbetslagen kring förhållningssätt i mötet med barnen.

Vårt arbete med att utveckla en samtyckeskultur har fortsatt under innevarande läsår. Det har utvecklats på olika sätt och i olika omfattning på respektive avdelning. Vi har använt olika material, som stöd i detta arbete som *"Bygg din grupp trygg"* (Emma Widegren) och *"Kompisböckerna"* (Linda Palm). Vi har även genomfört olika teman kring känslor och känslouttryck och diskuterat olika etiska dilemman tillsammans med barnen.

De effekter vi sett hos barnen är att de påminner varandra om samtycke i lek och samspel. En utveckling som vi också kan se är att barnen har utvecklat förmågan att känna igen olika känslor och att de kan uttryckas på olika sätt.

Genom fortbildning med utgångspunkt i <https://www.uppdragpsyiskhalsa.se/stockholmslan/stodmaterial-for-forskolan/> och litteratur av (Anna Hellberg Björklund *"Psykisk hälsa i förskolan"*) har vi vid flera tillfällen tillsammans i arbetslagen diskuterat och reflekterat kring hur vi kan skapa en gemensam kunskaps- och barnsyn kopplat till barns psykiska hälsa. Fortbildningen har bidragit till att utveckla mer kunskap om viktiga aspekter av barns psykiska hälsa med fokus på lek, samspel, trygga relationer, känslor och känsloreglering. Fortbildningen genomfördes under hela läsåret, vilket innebar att det blev långt mellan de olika reflektionstillfällena, vilket i sin tur skapade en utmaning att fånga helheten.

Vi behöver fortsätta att arbeta med detta viktiga område och göra det under mer koncentrerad tid för att skapa bättre förutsättningar till fördjupning av kunskaperna.

Vi har ett pågående arbete med att utveckla tydliga, begripliga och hanterbara lärmiljöer. En del av detta är en aktivitetstavla som ett aktivt verktyg för att skapa de små sammanhangen. Det har gett en positiv effekt då verktyget dels stödjer barnen att välja aktiviteter, dels stödjer pedagogens möjlighet att organisera lekgrupper och skapa mindre sammanhang. Aktivitetstavlorna har även bidragit till goda kommunikationstillfällen för problemlösning och demokrati.

Den litteratur som vi under läsåret har köpt in eller lånat på bibliotek, har haft ett normkreativt perspektiv. Vi har också utifrån ett normkritiskt perspektiv granskat den litteratur som sedan tidigare funnits på förskolan och den litteratur som inte stämmer med förskolans värderingar har sorterats bort.

Under innevarande läsår har vi arbetat med att organisera utevistelsen på gården med fokus på de vuxnas roller och var de befinner sig på gårdens olika delar. En ambition har varit att ta fram så kallade placeringskartor på de olika gårdarna där pedagogerna ska markera var de befinner sig i syfte att få en god uppsikt och vara nära barnen på alla platser. Generellt har pedagogerna blivit bättre på att vara närvarande och härvarande i barnens lekar men placeringskartan har inte tagits fram ännu. Ett härvarande arbetssätt där pedagogerna aktivt interagerar med barnen och ger ett adekvat stöd i lek och samspel, har inneburit färre konflikter som varit potentiellt kränkande.

I syfte att undvika tvåkönsnormen har vi i varierande grad men i högre utsträckning använt barnens namn i stället för pronomen han/hon eller begrepp som killar/tjejer.

Kommentar till ovan sammanfattning

Vi kommer att fortsätta med diskussioner och reflektion utifrån fiktiva case/situationer som kan vara av diskriminerande eller kränkande karaktär.

Vi kommer att fortsätta arbetet med att utveckla tydliga lärmiljöer i syfte att skapa lika förutsättningar för alla barns lärande och utveckling oavsett funktionsvariationer.

Vi går vidare i arbetet med att utveckla en samtyckeskultur för att utveckla trygga och positiva sociala miljöer.

Vi går vidare med att arbeta utifrån ett normkritiskt perspektiv med utgångspunkt i normkreativ litteratur.

Fortsatt fortbildning kring barns psykiska hälsa med fokus på relationell pedagogik under en mer koncentrerad period för att kunskapen ska fördjupas.

Vi arbetar vidare med organiseringen av utevistelsen.

Årets plan ska utvärderas senast

En delårsutvärdering görs senast i januari 2026. Planen utvärderas på årsbasis i juni 2026.

Beskriv hur årets plan ska utvärderas

Årets plan ska följas upp kontinuerligt i det systematiska kvalitetsarbetet tillsammans med barnen genom reflektion, pedagogisk dokumentation och samtal.

Kartläggningssamtal under höstterminen 2025 med vårdnadshavare där barnets välmående, trivsel och trygghet lyfts upp. Arbetslagen gör mer strukturerade utvärderingar terminsvis samt kontinuerligt i verksamhetsreflektioner.

En enkät till vårdnadshavare angående trivsel och trygghet lämnas ut i slutet av läsåret 2025/2026.

Var är vi? (Kartläggning och analys)

Syftet med kartläggningen är att synliggöra hur barnen uppfattar sin situation på förskolan och att identifiera de riskområden eller riskfaktorer som finns i verksamheten. Pedagogerna samt ledningen för förskolorna för en dialog och kartlägger riskområden och riskfaktorer utifrån ett vuxenperspektiv.

Metoder som har använts vid kartläggningen.

Trygghetsvandringar, observationer, samtal eller intervjuer med barnen.

Granskning av de fysiska och pedagogiska miljöerna ur ett normkritiskt perspektiv.

Reflektion och dialog kring risker för trakasserier och diskriminering kopplat till diskrimineringsgrunderna utifrån specifikt kartlägningsunderlag.

Undersökning och reflektion i arbetslagen kring aktiviteter, situationer, sammanhang och/eller företeelser som det funnits ett särskilt behov att granska.

Barnkonferenser som ytterst syftar till att alla barn ska ha lika rättigheter att få utvecklas utifrån sina förutsättningar och behov i en tillgänglig miljö.

Barn och personals delaktighet

Trygghetsvandringar, samtal eller intervjuer med barnen.

Pedagoger/arbetslag, rektor, utvecklingspedagog och specialpedagog har undersökt, observerat och tillsammans reflekterat kring riskområden/riskfaktorer.

Vad visade kartläggningen avseende kränkande behandling?

Resultat och analys

Vi ser att det finns risker för kränkande behandling eller trakasserier vid utevistelsen om pedagoger inte är tillräckligt fördelade på alla platser som barnen väljer att vara på i lek och aktivitet.

I samband med kartläggningar tillsammans med barnen samt i en enkät till vårdnadshavare angående trygghet, uttrycktes upplevelser av otrygghet när barnen leker i ett rum där ingen pedagog finns regelbundet tillgänglig.

Vad visade kartläggningen avseende diskriminering?

Resultat och analys

Om barn som är i behov av anpassningar eller särskilt stöd inte får det stöd som de har rätt till, kan det betraktas som diskriminering i form av bristande tillgänglighet utifrån diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning.

Vi har sedan tidigare arbetat med att utveckla tydliga lärmiljöer och en positiv utveckling pågår, men kartläggningen visade dock en brist i våra fysiska lärmiljöer och att de behöver anpassas mer så att alla barn, oavsett funktionsvariationer har tillgång till alla miljöer.

Vi har upptäckt genom observationer att barnen ibland, utifrån ett maktperspektiv, uttrycker och gör skillnad mellan varandra vad gäller ålder på ett sätt som de yngre barnen skulle kunna uppleva som trakasserier.

Vart ska vi?

Verksamhetens mål när det gäller kränkande behandling

Inget barn på förskolan ska utsättas för kränkande behandling.

Vi ska ge varje barn förutsättningar att utveckla en trygg identitet och medvetenhet om rätten till sin kroppsliga och personliga integritet.

Förskolan ska främja barnens psykiska hälsa och välbefinnande så att varje barn får tillgång till en utbildning som gynnar en positiv utveckling och stödjer ett positivt gruppklimat.

Verksamhetens mål när det gäller diskriminering

Inget barn på förskolan ska utsättas för trakasserier eller diskriminering.

Vi ska anpassa lärmiljön så att den fungerar väl för alla barn oavsett funktionsvariation och de skillnader som finns i deras förutsättningar

Hur har barn, elever och personal varit delaktiga i framtagande av mål?

Mål har formulerats av utvecklingspedagog och specialpedagog i samråd med rektor.

Pedagoger som har ett specifikt ansvar för att leda arbetet mot kränkande behandling och diskriminering på förskolan, har om behov funnits, formulerat ytterligare mål.

Barnen har bidragit genom kartläggningar som barn och pedagoger genomfört tillsammans i form av trygghetsvandringar och samtal.

Hur gör vi? (Aktiva åtgärder mot kränkande behandling och diskriminering)

Främjande arbete

Det främjande arbetet syftar till att skapa en trygg förskolemiljö och förstärka respekten för allas lika värde och omfattar diskrimineringsgrunderna.

Det främjande arbetet behöver inte ha en koppling till kartläggningen av riskfaktorer utan bedrivs utan förekommen anledning.

Kränkande behandling

Aktivitet	När?	Vem utför?
Gemensamma pedagogiska reflektioner utifrån fiktiva situationer/case som kan betraktas eller av barnet upplevas som kränkande behandling.	Vid minst två tillfällen på arbetsplatsträffar.	Alla pedagoger
Utveckla en samtyckeskultur på förskolan med stöd av material från Rädda barnen. https://www.raddabarnen.se/rad-och-kunskap/stopp-min-kropp/stopp-min-kropp-forskolan/	Kontinuerligt under läsåret.	Alla pedagoger
Fortbildning/gemensam dialog och reflektion kring pedagogiska, sociala och kognitiva relationer utifrån materialet: https://larportalen.skolverket.se/moduler/M113/2	Pedagogiskt tema under höstterminen 2025.	Alla pedagoger
Kompetensutveckling kring lekens betydelse för barn i förskolan, med utgångspunkt i Margareta Öhmans bok ” <i>Värna barns lekstyrka</i> ”.	Under läsåret	Alla pedagoger
Utveckla lekgrupper som organiseras med deltagande pedagog.	Under läsåret	Alla pedagoger

Diskriminering

Aktivitet	När?	Vem utför?
Gemensamma pedagogiska reflektioner utifrån fiktiva situationer/case som kan betraktas som diskriminering eller trakasserier.	Vid minst två tillfällen på arbetsplatsträffar.	Alla pedagoger
Vi använder aktivt normkritisk och normkreativ litteratur i arbetet med att synliggöra och utvidga normer med koppling till de diskrimineringsgrunder som anges i diskrimineringslagen.	Kontinuerligt under läsåret.	Alla pedagoger
Uppmärksamma nationella minoriteter. Detta läsår fokuserar vi på samer som nationell minoritet. I undervisningen använder vi oss av digitala och analoga medier som belyser samisk kultur och språk.	Vårterminen 2026. Vecka 6.	Pedagoger i gruppen för arbetet mot kränkande behandling och diskriminering initierar arbetet. Alla pedagoger deltar aktivt.

Förebyggande insatser

Det förebyggande arbetet utgår från kartläggning och analys.

Kränkande behandling

Aktivitet	När?	Vem utför?
Utveckla placeringskartor för pedagoger som ett verktyg för att säkerställa att det finns vuxna i alla zoner på gården som har uppsikt och stödjer barnen i lek, samspel och konflikthantering.	Höstterminen 2025	Pedagoger i gruppen för arbetet mot kränkande behandling och diskriminering, ansvarar för att det genomförs.
Utveckla struktur och organisation för pedagogers	Höstterminen 2025.	Varje arbetslag.

närvaro i barnens lek och aktiviteter i olika rum.	Ett fortlöpande arbete under hela läsåret.	
--	--	--

Diskriminering

Aktivitet	När?	Vem utför?
Upprätthålla och vidareutveckla tydliga lärmiljöer och en tydliggörande pedagogik.	Kontinuerligt under läsåret	Alla pedagoger.
Vi kartlägger våra miljöer, både på avdelningarna och i de gemensamma ytorna för att se vad vi erbjuder och om alla barn får relevanta utmaningar för lärande och utveckling, samt har tillgång till alla lärmiljöer.	Höstterminen 2025	Alla arbetslag.
Stöd av specialpedagog	Vid behov. Kontinuerligt under läsåret.	Specialpedagog tillsammans med arbetslag som har behov av stöd.
Barnkonferenser med fokus på relationella perspektiv som syftar till att tidigt uppmärksamma barn i behov av anpassningar eller särskilt stöd. Pedagogerna delar kunskap och erfarenhet med varandra.	Två tillfällen under höstterminen 2025 och tre tillfällen under vårterminen 2026.	Pedagoger från respektive avdelning på förskolan tillsammans med rektor och specialpedagog.
Pedagoger ska använda ett medvetet språkbruk där vi inte kopplar förmågor till ålder i kommunikationen med barnen eller kollegor sinsemellan.	Kontinuerligt under läsåret.	Alla pedagoger.

Hur har barn, och personal varit delaktiga i framtagande av aktiva åtgärder?

Aktiva åtgärder/aktiviteter som gäller generellt för rektors förskoleområde, har kommunicerats och förankrats hos personalen.

Pedagogerna har formulerat övriga åtgärder/aktiviteter.

Trygghetsvandringar, samtal, intervjuer med barnen har genomförts som en del av kartläggningen. Barnen är delaktiga utifrån ålder, förutsättningar och förmåga.

Rutiner vid uppkomna situationer

När ett barn kränker ett annat barn i förskolan

1. Den pedagog, eller annan vuxen i förskolan som upptäcker kränkningar eller trakasserier ska genast ingripa. Rektor informeras och anmäler i sin tur händelsen till huvudmannen (inom 24 timmar).
2. När ett barn har kränkts följs det upp med berörda barn. Dokumentation av åtgärder sker. Förskolan tar kontakt med berörda barns vårdnadshavare och Informerar om händelsen och om eventuella åtgärder. Samtalen dokumenteras.
3. Handlingsplan upprättas.
4. Handlingsplanen följs upp i ett nytt samtal mellan pedagog och vårdnadshavare.

När en elev kränker en annan elev

När en elev utsätts för trakasserier eller kränkande behandling av en annan elev följs planen nedan. Anmälan till huvudmannen och arbetsgång för det finns som bilaga samt i ”rutiner och arbetsgång för elevhälsa”.

1. Den lärare som upptäcker kränkningar ska genast ingripa. Då den akuta situationen åtgärdats anmäls händelsen till rektor och elevernas mentorer meddelas. Rektor anmäler i sin tur händelsen till huvudman. Detta ska ske inom 24 timmar.
2. Mentor och ytterligare en personal talar med den elev som utsatts för kränkningen för att klargöra vad som hänt och om det hänt tidigare. Förklara att kränkningar inte får förekomma och att skolan nu kommer att åtgärda detta. Bestäm en tid för uppföljning cirka en vecka senare, men klargör även att eleven genast ska komma till mentor om något händer innan dess. Dokumentera samtalet.
3. Mentor och ytterligare en person talar sedan med den eller de elever som utfört kränkningen, om flera personer deltagit talar de vuxna med dem en och en. Förklara att kränkningar inte accepteras och inte heller får förekomma enligt lag, och att de genast ska upphöra. Gör upp en plan för hur detta ska gå till. Bestäm en tid för uppföljning cirka en vecka senare. Dokumentera samtalet.
4. Kontakta inblandade elevers vårdnadshavare och berätta om vad som har hänt och vad som har beslutats. Dokumentera samtalen.
5. Meddela elevhälsoteam vad som har skett och vad som har gjorts.
6. Eleverna hålls under uppsikt.
7. Uppföljande samtal hålls enligt planering i steg 2 och 3. Därefter kontaktas föräldrarna för att delges information om hur det gått. Eleverna hålls under uppsikt. Dokumentera samtalen.
8. Om kränkningarna eller trakasserier inte upphört kallas de elever som kränker tillsammans med vårdnadshavare till samtal hos rektor och skolkurator. En handlingsplan upprättas för att komma till rätta med problemet. Samtalet dokumenteras.
9. Handlingsplanen följs upp i ett nytt samtal med elev, vårdnadshavare, rektor och skolkurator. Även detta samtal dokumenteras.
10. Om kränkningarna eller trakasserier ändå inte upphört vidtas ytterligare åtgärder, till exempel kontakt med andra myndigheter som socialtjänst eller polis.

När ett barn eller en elev kränks av en vuxen person

11. Händelsen anmäls till rektor som i sin tur anmäler till huvudman.
12. Vårdnadshavare informeras.
13. Rektor utreder, åtgärdar och följer upp ärendet. Dokumentation görs. Rektor följer upp ärendet med barnet eller eleven och dennes vårdnadshavare.
14. Rektor träffar regelbundet den personal som kränkt barnet eller eleven och samtalar om hur undervisningen med berörd elev fungerar.
15. Om åtgärderna inte är tillräckliga tas ny kontakt med rektors chef.
Eleven kan vända sig till Barn- och elevombudet.

Kränkningar på nätet

1. Personal som får kännedom om att kränkande innehåll sprids på nätet ska agera.
2. Personal tar reda på så mycket fakta som möjligt (vad, var, vem, etcetera) och gör om möjligt skärmbilder.
3. Personal anmäler till rektor och följer skolans rutiner kring "elev kränks av annan elev".
4. Skolans rektor anmäler till IT-samordnare Susanne Bergqvist, susanne.bergqvist@partille.se som i sin tur kontaktar Partille IT om så behövs samt utvecklingsledare Frida Lindén. Utbildningsförvaltningens IT-samordnare samt Partille IT vidtar de åtgärder som behövs och dessa kommuniceras tillbaka till verksamheten via IT-samordnare.
5. Mentor och rektor informeras om vidtagna åtgärder för att kunna informera berörda vårdnadshavare.

I en utredningsfas kan elevens eller elevernas konto till Partille kommuns tjänster för skolan komma att stängas ner. Om så är fallet öppnas de upp när det anses att eleven eller eleverna är införstådda med händelsen och vårdnadshavarna är informerade.

Blanketter för anmälan

Blanketter för anmälan till huvudman och utredning vid kännedom eller misstanke om kränkande behandling, diskriminering eller trakasserier, finns att ladda ner på Insidan.

Definitioner

Kränkande behandling (regleras i Skollagen)

Kränkande behandling är när barn och elever utsätts för handlingar som kränker deras värdighet. Kränkande behandling kan förekomma vid enstaka tillfällen eller vara systematiska och återkommande. Trakasserier är en form av kränkande behandling. Trakasserier och kränkande behandling kan vara: fysisk, verbal, psykosocial eller i text och bild.

Diskriminering (regleras i Diskrimineringslagen)

Diskriminering är när barn eller elever missgynnas i verksamheten och på osakliga grunder behandlas sämre av skäl som har samband med någon av de sju diskrimineringsgrunderna; kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck och ålder.

Trakasserier och sexuella trakasserier

Trakasserier är en form av diskriminering. Det är ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Utrednings- och åtgärdsplikten gäller såväl trakasserier från andra barn, elever som från personal. Både skolpersonal, barn och elever kan göra sig skyldig till trakasserier.

Sexuella trakasserier är handlingar av sexuell karaktär som kränker en persons värdighet. Det är en egen form av diskriminering och behöver inte ha samband med någon av diskrimineringsgrunderna.

Bristande tillgänglighet

Bristande tillgänglighet är en form av diskriminering. Skyddet avser situationer när en person med funktionsnedsättning missgynnas därför att skäligen åtgärder för tillgänglighet inte vidtagits.

E-tjänst för anmälan

Anmälan till huvudman sker genom e-tjänsten ”Anmälan - kränkande behandling” respektive ”Utredning - kränkande behandling” som nås via Insidans länksamling.

Bilaga 1

Tydliga lärmiljöer – Tydliggörande pedagogik.

Verktyg och metoder i syfte att utveckla en tillgänglig miljö, så att alla barn får likvärdiga förutsättningar för lärande och utveckling utifrån sina förutsättningar och behov.

I en tydlig lärmiljö med ett tydliggörande pedagogiskt förhållningsätt är det viktigt att alla barn får lika förutsättningar att förstå sammanhanget under dagen och få svar på frågorna:

Vad ska jag göra?

Varför ska jag göra det?

Var ska jag vara?

Vem/vilka ska jag var med?

Vad behöver jag ha?

Hur länge ska det hålla på?

Vad ska hända sen?

Rutiner och struktur.

- Tydliga dagsstrukturer- och rutiner.
- Tydlig veckostruktur.

Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK).

- Bildstöd - dagsrutiner/dagsschema.
- Bildstöd - påklädning för utevistelse.
(Vilka kläder ska jag ta på mig? I vilken ordning tar jag på mig kläderna?)
- Bildstöd - handtvätt och toalettbesök.
- Bildstöd - temakartor/kommunikationskartor.
- Bildstöd - för att uttrycka behov och känslor.
- Bildstöd - vid konflikthantering.
- Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK).
- Aktivitetstavla bör finnas på avdelningar för äldre barn (3-5år).

Material

- Tydligt uppmärkta platser för material, både inomhus och utomhus.

Tydlig plats

- Tydlig plats för kläder, uppmärkt med till exempel namn, symbol, foto/bild.

Ljudnivå

- Förebyggande arbetssätt kring ljudnivå. Till exempel konkretisera ljud, synliggöra ljud genom ljudskalor, ljuddämpning av möbler och material.

Mindre sammanhang

- Utbildning och undervisning i delade och mindre grupper i möjligaste mån.